

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

חג תשרי

י' תשרי תשע"ה

גיליון מיוחד: ליום הכיפורים, סוכות, הושענא רבה

ושמחת תורה

יום הכיפורים

הפטרה: ואמר סולו

ברכת הלבנה

יציאת השבת ויום הכיפורים ר"ת 19:32

יציאת השבת:

18:58

ירושלים: 18:57

כניסת השבת:

17:50

ירושלים: 17:46

חֲזַק וַיֵּאמְרֵן לִבְךָ - וְקַוֶּה אֶל ה'

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

מנהג רבים לומר מראש חודש אלול ועד שמיני עצרת את מזמור כו' בתהילים: "לְדָוִד, ה' אֲדֹרְי וַיִּשְׁעֵי", וכדרשת חז"ל שמועדי החודש רמוזים בו: אורי - בראש השנה, וישעי - ביום הכיפורים, כי יצפנני בסוכו - חג הסוכות. ללא ספק מזמור זה עוסק בענייני הימים הללו.

ואולם כאשר מעיינים במזמור בכללו עולה שאלה ביחס שבין חלקו הראשון של המזמור לאחרון: בחלק הראשון מבטא המשורר בטחון מוחלט: "ה' אורי וישעי - ממי אירא?! ה' מעוז חיי ממי אפחד?!" "אם תחנה עלי מחנה - לא יירא לבי!" אולם, בחלקו השני נשמע המשורר אחוז פחד וחששות כבדים: "אל תסתר פניך ממני... אל תטשני ואל תעזבני... אל תתנני בנפש צרי" (פסוקים ט-יב). האם מדובר במשורר אחר? אם כן, לאן נעלם בטחונו הגדול של המשורר בפתיחת המזמור?

ואולם אחר העיון נראה כי המזמור מתאר שלושה מצבים שונים, שבהם עשוי האדם להימצא בימי חייו: תקופת אושר וביטחון מוחלט; תקופת אושר, שבה הביטחון בהמשכויות של מציאות זו מתחיל להתערער; ובתקופה קשה, שבה האדם ניצב לבדו מול אויביו. יופיו של מזמור זה הוא דווקא בשילוב של שלושת המצבים במכנה המשותף שלהם: אמונה בה'. בכל אחד משלושת המצבים מבטא האדם את אמונתו בקב"ה: בשעת הרווחה - בהכרה שהקב"ה עומד מאחורי רווחה זו; ובשעת צרה - באמונה שהקב"ה עוד יראהו בטוב ה' בארץ חיים. המועדים שלפנינו הם משל למצבים אלו.

משלושת המצבים הללו מתבקשת מסקנה אחת, שבה חותם המשורר את מזמורו ואנו את תקוותנו:

"קַוֶּה אֶל ה' חֲזַק וַיֵּאמְרֵן לִבְךָ וְקַוֶּה אֶל ה'."

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

יום הכיפורים

יום כיפור. שבת י' תשרי הפטרה: ואמר סולו. תחילת הצום: 17:50 תקיעות: 18:40 סיום: 18:58

כפרות – בערב יום כיפור או בעשרת ימי תשובה מקיימים את מנהג הכפרות. כוונת המנהג הזה להעביר מעל ראשנו כל גזירה רעה. נהוג לקיים את המנהג בתרנגול לכפרה לגבר (ולבנים) ובתרנגולת לכפרה לאשה (ולבנות). אפשר להסתפק בתרנגול אחד לכל בני הבית ותרנגולת אחת לכל בנות המשפחה. יש הנוהגים לעשות זאת עם דג או בכסף שתורמים לצדקה.

אוחזים את התרנגול, הדג או הכסף ואומרים נוסח מיוחד (המופיע בסידור התפילה ובמחזור) ומסובבים את התרנגול, הדג, או הכסף, מעל הראש ואומרים: "זה חליפתי, תמורתני, כפרתי, זה התרנגול (או הדג או הכסף, לפי העניין) ילך למיתה (בכסף אומרים: לצדקה) ואני אלך לחיים טובים ארוכים ושלום". וחוזרים על כך שלוש פעמים.

מרבית בצדקה – רבות הן מעלותיה של מצוות הצדקה. בין השאר נאמר על מצוות הצדקה כי "צדקה תציל ממוות", וכן: "חטאך בצדקה פרוק". לפיכך מרבית בצדקה ביום זה. סגולה מיוחדת לצדקה בנוגע ליום הכיפורים, שכן מצוות הצדקה היא מצווה שבין אדם לחברו ועניינה עשיית חסד עם הזולת.

מפסיקים לומר תחנון – החל מיום זה מפסיקים לומר תחנון, עד סוף חודש תשרי, אם כי ביום הכיפורים עצמו אומרים עשר פעמים את סדר ה'ידויו'.

סעודה מפסקת – מרבית באכילה ובשתיה בערב יום-הכיפורים, ואוכלים בו סעודה חגיגית. הסעודה האחרונה נקראת סעודה המפסקת, אוכלים בה מאכלים קלים בלבד, ומסיימים אותה מבעוד-יום, לכל המאוחר חצי שעה לפני שקיעת החמה.

סליחה – מפייסים איש את רעהו, כדי שלא יישארו עוונות שבין אדם לחברו, שעליהם אין יום-הכיפורים מכפר. להשלים למאה ברכות – נוהגים לברך ברכות הריח, על עצי בשמים, עשבי בשמים והנותן ריח טוב בפירות. בנוסף ידוע, כי הנשמה נהנית מן הריח הטוב ומקילה על הצום.

טבילה – ראוי מאוד לטבול במקווה בערב יום-הכיפורים, כדי להיכנס ליום זה זכים וטהורים. יידויו ראשון בתפילת מנחה – נוהגים להקדים את תפילת מנחה. בסיום תפילת העמידה אומרים יידויו – "אשמנו, בגדנו" וכו', ואחר-כך את תפילת "על חטא", המופיעה במחזורי התפילה של יום-הכיפורים.

ברכת הילדים – ראש המשפחה נוהג לברך את ילדיו לפני שהולכים לבית-הכנסת. מניח את ידיו על כל אחד מהם, בתורו, ומברכם. המנהג לברך בברכת כהנים "יברכך ה' וישמרך" וכו'. נוסח הברכה לבנים: "ישימך אלקים כאפרים וכמנשה..." ולבנות אומרים: "ישימך אלוקים כשרה, רבקה, רחל ולאה, וה' ישפיע עליכם שפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידיכם, ויכתוב ויחתום אתכם לחיים טובים וארוכים, בתוך כל הצדיקים ובתוך כל ישראל, אמין".

ביום הכיפורים אסורים: אכילה ושתיה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל ויחסי אישות. כל אלו אסורים (לפחות) מומן 'כניסת החג' עד זמן 'צאת החג' המופיעים בלוחות.

חג סוכות

ערב חג סוכות (רביעי) טו' תשרי, הפטרה: הנה יום בא. כניסת החג: 17:45 יציאת החג: 18:54

בזמן שבית המקדש היה קיים, היו שבע מצוות בחג הסוכות: ישיבה בסוכה; ארבעת המינים; קרבן חגיגה; שמחה (קרבן שלמים); נסוך המים; ערבה בהושענא-רבבה; קרבנות העולות. אך בימינו אלה נוהגות ארבע מצוות:

ישיבה בסוכה – בליל החג הראשון מצווה לאכול בסוכה. הסוכה צריכה להיות עשויה משלוש דפנות לפחות, העשויות מחומר חזק וקשיח. הסכך צריך להיות צפוף, כדי שרוב שטח הסוכה יהיה מוצל. עושים בסוכה 'קידוש', מברכים "לישב בסוכה" ו"שהחיינו". מעתה ועד שמחת-תורה אוכלים כל ארוחה בסוכה.

ארבעת המינים – מקיימים מצווה זו בכל יום מימי החג, חוץ משבת. לפיכך כאשר היום הראשון של חג הסוכות חל בשבת, אין נוטלים לולב ואתרוג ביום זה, אלא מתחילים במצווה זו רק ביום ראשון של חול-המועד. מהדרים לקיימה בסוכה. אווזים את הלולב (עם ההדסים והערבות) ביד ימין ומברכים "על נטילת לולב". אחר-כך לוקחים ביד שמאל את האתרוג ומברכים "שהחיינו". בסיום הברכה מצמידים את האתרוג ללולב ומנענעים אותם לעבר ארבע רוחות השמים. (מברכים "שהחיינו" רק בפעם הראשונה השנה). זמן המצווה: מזריחת השמש ועד שקיעתה. נשים פטורות ממצוות ישיבה בסוכה ונטילת לולב, אך הן רשאיות לקיימן.

שמחת בית השואבה – מצווה מיוחדת לשמוח בחג הסוכות. לכן עורכים בכל לילה שמחות וריקודים, זכר לשמחה שהיתה בבית-המקדש – "שמחת בית-השואבה", שעליה נאמר: "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו".

סִכָּה וְלוּלָב לְעַם סִגְלָה. יַחַד יִרְנֵוּ יִשְׂרָאֵל תְּהִלָּה:

אֵל מִמְצָרִים גָּאֲלוּנוּ. דְּבָרוֹת קִדְשׁוֹ הִשְׁמִיעֵנוּ. עֲנֵנִי כְבוֹד הַקִּיפָנוּ. לְאַרְבַּע רוּחוֹת מָטָה וּמַעֲלָה:
נָעַם דְּרָבִיו לָנוּ הוֹדִיעַ. מִזִּיזוּ הִדְרוּ לָנוּ הוֹפִיעַ. דַּעַת יוֹם לְיוֹם אִמְרוּ יִבִיעַ. דַּעַת יְחִוָּה לִילָה לְלִילָה:
יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּצֵל סִכָּתוֹ. יִסְתַּוֵּף יִסְחָה תַחַת אֲבָרְתוֹ. הַשֵּׁם כִּכְתָבו וְכִקְרִיאָתוֹ. כְּמִסְפַּר סִכָּה מִסְפָּרוֹ עֲלָה:
מֵה עֲצֻמוֹ רִזִּי לִוְלָב וּמִינִי. וְלִי מֵה יִקְרוּ מֵאֵד עֲנִינִי. אֲשֶׁרִי טָהַר-לֵב הַשֵּׁם רַעִיוִנִי. לְסוֹד מִצְוֹתָו הַמְעֲלָה:
שֵׁם בֶּן אֲרַבְּעַ בְּלוּלָב חוֹנָה. בְּמַלְוֵי הַיָּיִן בְּפִרְטֵי תַמְנָה. נִכַח הַלוּלָב לְשִׁדְרָה תַפְנָה. סְבִיבֵי מִינֵי גֶרֶן עֲגֵלָה:
הַהֲדַס רוֹמְזוֹ לְשִׁלְשָׁה אָבוֹת. מִשָּׁה אֶהְרֵן בְּדֵי עֲרֵבוֹת. יוֹסֵף לְלוּלָב חֲמֻדַת לְבָבוֹת. דָּוִד לְאַתְרוֹג כְּלָה בְּלוּלָה:
חוֹתֵם תְּעוֹדָה תִּתִּיר לְבִנְךָ. זָבֵד טוֹב תִּזְבֹּד לְעַם לֵךְ. קוֹרָא וּמְיַחַל לִישׁוּעָתֵךְ. יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵךְ בְּפִינוּ סִלָּה:

הושענא רבה

הושענא-רבה וחביטת הערבות – זהו היום שבו נגמר דין העולם. הגם שהדין נחתם ביום הכיפורים. אבל הקדוש-ברוך-הוא אינו גומר את החתימה ביום-הכיפורים אלא ממתין עד 'הושענא רבה', ואז הוא מעניק לנו ולכל ישראל "גמר חתימה טובה".

בחג הסוכות נידונים על המים, לכן מתפללים ביום 'הושענא-רבא' על המים וביום זה הנהיגו הנביאים לחבוט בקרקע חמש חבטות עם חמש ערבות מאוגדות.

שמחת תורה

שמחת תורה (חמישי) כב' תשרי, תפילת הגשם – משיב הרוח. כניסת החג: 17:35 יציאת החג: 18:44

שמיני עצרת – שמחת תורה

שמחת-תורה הוא היום השמיני של סוכות, אך למעשה הוא חג לעצמו. בתורה נאמר (ויקרא כ"ג, ל"ז פרשת אמור): "שבעת ימים תקריבו אשה לה', ביום השמיני מקרא קודש יהיה לכם, והקרבתם אשה לה', עצרת היא, כל מלאכת עבודה לא תעשו".

ביום זה אנו מסיימים את קריאת פרשיות התורה שקוראים מדי שבוע, ועל-כן זהו חג של סיום התורה והתחלתה המחודשת. מאחר שהוא בא אחרי ימי חג-הסוכות, שבהם אנו שמחים מדי יום בשמחה גוברת, מגיעה השמחה בחג זה לשיאה, והיא סוחפת את כל חלקי עם ישראל.

למה שמחים ורוקדים?

בשמחת-תורה מסיימים את הקריאה בתורה, ולרגל זה נוטלים את התורה בידיים, רוקדים עמה ושמחים בה. ונשאלת השאלה: ביום חגה של התורה, האם לא היה מתאים יותר לפתוח את ספר-התורה, ללמוד ולהתפלפל בה? ומי רוקד בשמחת-תורה עם התורה? הכול! מילא תלמידי-החכמים שהגו כל השנה בתורה, אך עמי-הארצות, מה להם כי ירקדו עמה?! ההסבר לכך הוא: הקשר של יהודי עם הקדוש-ברוך-הוא ועם התורה, עומד מעל ומעבר להתנהגותו החיצונית ומידת ידיעותו בתורה. השמחה היא על עצם העובדה שיש לנו תורה, ושמחה זו מפעמת גם בלבו של היהודי שלא למדה מעולם. לכן הכול שמחים בתורה, והשמחה מתבטאת בריקוד, שבזה אין הבדל בין הלמדן לאיש הפשוט.

שמיני עצרת – ביטוי לאהבת ה' לישראל

אחרי שבעת ימי חג הסוכות, מדוע נזקקים לעוד יום – "שמיני עצרת"? לפני הפרידה והשיבה לימי החולין, מעניק לנו הקב"ה עוד יום של שמחה גדולה, כאות אהבה לעמו ישראל. החג האחרון של סוכות, שמיני-עצרת, מבטא במיוחד את אהבתו הגדולה של הקב"ה לעם-ישראל. השם 'עצרת' הוא מלשון עצירה ועיכוב. הקב"ה עוצר אותנו יום נוסף לחגו ביחד, בטרם נשוב לימי החולין. המדרש ממשיל זאת למלך שעשה סעודה לבניו ושמח עמם שבעה ימים, ואז הוא אומר להם: "קשה עלי פרידתכם", ומבקש שיתעכבו עוד יום ויחגגו יחד יום נוסף. היום הנוסף הוא ביטוי לאהבה הגדולה של האב לבניו, אשרינו.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0577788483

עלון זה מוקדש:

לדפואת: אברהם ולאה ציטרון הי"ד. היה יצחק שושן הי"ד. שרה בת שמחה הי"ד. יצחק אילוז הי"ד. מרים יהודה הי"ד. ציפורה ויהושע לוי הי"ד. ביבה אלימלך הי"ד. ישי הלוי הי"ד. אורי חיים רווח הי"ד. עוזר בן עישה הי"ד. תיקוה בת עוויה הי"ד. אלגרה בת ג'אן הי"ד. מול בת ענולה הי"ד. פנחס זרחי הי"ד. הראל בן אביגיל הי"ד. אילנה בת סליחה הי"ד. ישי ורחל לוי הי"ד. חנה בת זוהרה הי"ד. להחרת נעדריו צה"ל ושבויו ובהם: גיא חבר, רוזן ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ד. לעילוי נשמת הנערם: אייל יצחק הי"ד, גיל-עד שניאור הי"ד, נפתלי יעקב פרנקל הי"ד. ולע"נ אורון שאול הי"ד וחללי מבצע צוק איתן. לעילוי נשמת: הרב מרדכי אילוז זצ"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. הרב שלמה זרף ז"ל. רבי יעקב ששן ז"ל. יונה ונה ז"ל. ברכה ספן ז"ל. נרד נחם ז"ל. נסים כהן ז"ל. ספר מנחם ז"ל. נחמה שמעון בת חזאת ז"ל. עליזה דח ז"ל. מנחה לוי ז"ל. אסתר בת תורא ז"ל. אסתר חדד ז"ל. שלמית אלקבי ז"ל. ונה יצחק ז"ל. דניה פנתק ז"ל. מרדכי ומשה בני לאה מורחזי ז"ל. אליהו בת פריחה ז"ל. תירצה ויגון ז"ל. ישראל אברהם נתן בן מלכה ז"ל. אסתר בת זוהרה ז"ל. אסתר וענבר נחום ז"ל. ישראל בן שושנה ז"ל. יצחק בן מול מורחזי ז"ל. רובי בן שלום צעדי ז"ל. מרים וענטו ז"ל. עוויה עמוס ז"ל. יצחק ועמרם אטיאס ז"ל. יצחק עמיה ז"ל. נסים בן חנה ז"ל. שמעון אבוטבול ז"ל. יצחק ולאה אסטרובו ז"ל. רות יעקב ז"ל. חיה רחל לוי ז"ל. אליהו טייטו ז"ל. נעימה בת מגודה ז"ל. שמחה אילוז ז"ל. סוליקה שושן ז"ל. לואיזה מדר ז"ל. זוהרה בת חנה ז"ל. עליזה כהן ז"ל. ר' חיים אודננה ז"ל. אהרן זקן ז"ל. אורי אורן מועלם ז"ל. הרב אברהם צוקרמן זצ"ל. ראובן אילון בן נוסיה ז"ל. דוד תגיבי ז"ל. דוד גרוסברג ז"ל. אברהם עמוס דמרי ז"ל. רבי דוד הכהן זצ"ל. עישה ורון ז"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזן, רפאל פריע, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה